

ADABIYOTNI O`RGATISHDA O`QITUVCHINING O`RNI.

Otaxonova O`g`ilxon Jo`rayevna

Farg`ona viloyati Farg`ona tumani

53-maktab Ona tili va adabiyoti o`qituvchisi.

Annoatasiya: *Ushbu maqolada ona tili va adabiyot o`qituvchisi bo`lish sirlari haqida ayrim ma`lumotlar keltirilgan.*

Kalit so`zlar: *o`z kasbini sevmog`i, pedagogik faoliyatga qobiliyati bor, ijodkor, ishbilarmon, bolajon, vatanparvar, talabchan.*

Kadrlar tayyorlash milliy dasturida ko`tarilgan barcha tadbir-u amallar respublikamizning aqliy salohiyatini oshirishga qaratilgan ekan, bu eng avvalo, o`qituvchi kasbiga bo`lgan munosabatni tub jihatdan o`zgartirishni, uning ma`naviy - axloqiy va aqliy kamolotini oshirish lozimligini taqozo etadi.

Demak, bu fikrlarni ilmiy-nazariy tahlil qilish, shunday xulosalarga olib keladi:

Birinchidan-ona tili va adabiyot o`qituvchisi o`z kasbini sevmog`i, pedagogik faoliyatga qobiliyati bor, ijodkor, ishbilarmon, bolajon bo`lmog`i;

Ikkinchidan - milliy va umuminsoniy qadriyatlarni yaxshi angelaydigan va mukammal egallagan, diniy va dunyoviy bilimlardan ogoh, ma`naviy-axloqiy barkamol inson sifatida obro` - e`tiborga ega bo`lmog`i;

Uchinchidan - iymon-e`tiqodi butun, har qanday oqimlarga va ko`rinishlarga o`zining qat`iy munosabatini bildiradi oladigan, eng muhimi O`zbekistonning mustaqil davlat sifatida maydonga chiqishiga ishonadigan va boshqalarni ham ishontira oladigan bo`lishi;

To`rtinchidan - ona tili va adabiyot o`qituvchisi vatanparvarlik g`oyasi bilan sulorilgan bo`lmog`i va o`z tarbiyachilarini ham ana shu yo`lda fidokorlikka undamog`i;

Beshinchidan - pedagogik kasbiga doir bilimlarni, ya`ni psixologik, pedagogik mahoratni, ilmiy-nazariy va amaliy bilimlarni puxta egallagan bo`lishi;

Oltinchidan - bolalarni sevisish, ular ruhiyatini yaxshi bilishi, shuningdek, ularning yoshi va individual xususiyatini hisobga olgan holda, ular bilan muomalaga kirisha olishi;

Yettinchidan - ona tili va adabiyot o`qituvchisi erkin va ijodiy fikrlay olishi, talabchan, adolatli bo`lmog`i;

Sakkizinchidan - ona tili va adabiyot o`qituvchisi odobli, iboli va hayo sohibi bo`lish bilan birga, o`z tarbiyachilarini ham ana shunday sifatlar bilan qurollantirishga harakat qilmog`i;

To`qqizinchidan - ona tili va adabiyot o`qituvchisi o`z so`ziga va qilayotgan ishiga bolalarni ishontira oladigan, obro`-e`tiborli shaxs bo`lmog`i;

O`ninchidan-ona tili va adabiyot o`qituvchisi o`tkir suxandon, mantiqiy fikrlovchi, o`qituvchilarga berilishi lozim bo`lgan ma`lumotni izchil va ketmaketlik prinsipi asosida yetkazishi;

O`n birinchidan - ona tili va adabiyot o`qituvchisi madaniyatli, estetik didli bo`lishi bilan o`zining tarbiyalanuvchilari uchun ibrat bo`lib qolmog`i lozim;

O`n ikkinchidan – ona tili va adabiyot o`qituvchisi zamon bilan hamnafas tarzda barcha sohada bo`layotgan yangiliklardan boxabar va axborot texnologiyalaridan samarali foydalana olishi kerak.

Agar o`qituvchi ana shunday sifatlarni o`zida mujassam qila olsa, Kadrlar tayyorlash milliy modelida qayd etilgan, qo`yilgan talablarga to`liq javob bera oladi deyish mumkin. O`qituvchilik kasbini egallash uchun, albatta, tabiiy qobiliyatlar bilan birga, jismoniy, ruhiy xislatlar ham shakllangan bo`lmog`i darkor. Aks holda o`qituvchilik kasbini tanlagan bunday shaxslardan na jamiyatga, na o`zgalarga hech qanday manfaat bo`lmasligi turgan gap.

Pedagogik faoliyatning mazmuni, asosan, yosh avlodni hayotga, mehnatga tayyorlash uchun xalq oldida, davlat oldida javob beradigan, bolalarga tarbiya berish uchun layoqatli, talab doirasida barcha aqliy va axloqiy salohiyatga ega bo`lgan, maxsus tayyorgarlikdan o`tgan shaxslarning alohida faoliyatiga aytiladi. Aniqroq qilib aytganda, o`qituvchilarning mehnat faoliyati komil insonni tarbiyalashga qaratilgan murakkab va ziddiyatli va uzoq davom etadigan jarayondir.

Badiiy adabiyot o`z holicha inson hayotiga bevosita kerak emasday bo`lib tuyulsada, amalda insonning odamiylik martabasiga yuksalishi uchun xizmat qiladigan ma`naviy sifatlarni shakllantirishda muhim o`rin tutadi. Chunki badiiy adabiyotda inson ruhiyati aks etadi. Binobarin, o`z ahlida ezgu ruhiy sifatlarni qaror topdirmoqchi bo`lgan millat ta`lim muassasalarida adabiyot o`qitishni imkon qadar samarali yo`sinda tashkil qilishga e`tibor qaratadi. Negaki, adabiyot yordamida bilvosita shakllantirilgan ma`naviy sifatlar inson ruhiyatining ezgu bo`lishiga olib keladi. ezgu ma`naviy fazilatlar esa, shaxs takomilining, binobarin, jamiyat taraqqiyotining omilidir.

Ayniqsa, inson omilining salmog`i ortib, bir odamning qo`lidan ulkan yaxshiliklar ham, tengsiz yovuzliklar ham kelishi mumkinligi yoshlarga imkon qadar ko`proq ezgu sifatlarni singdirish kerakligini taqozo etadi. Binobarin, adabiyot o`qitish metodikasi fanining predmeti muhim ijtimoiy salmoq kasb etadi. Badiiy asar o`qishga doimiy ehtiyoj, adabiyotdan xabardorlik, o`qiganlarni tushunish va tahlil qila olish hamda bu xususda istasa og`zaki, istasa yozma shaklda ravon fikr bayon qila bilish millat ahli intellektual rivojidan dalolat bo`ladi. Shuning uchun ham adabiyot o`qitishni samarali yo`lga qo`yish o`quvchilarning o`zlashtirishini yaxshilashga qaratilgan didaktik tadbirgina bo`lmay, yoshlarda ezgu ma`naviy sifatlar tarkib toptirishga yo`naltirilgan umumilliy ahamiyatga ega yumushdir.

Mustaqillik arafasida va undan so`ng yaratilgan adabiyot darsliklarida asosiy e`tibor o`quvchilarga o`zbek adabiyotining naqadar boy va jozibali ekanini anglatishga qaratildi. SHuningdek, bir milliy adabiyot namunalariga mehnatkashlar adabiyoti, saroy adabiyoti va diniy mistik adabiyotl tarzida qarama-qarshi qo`yib yondashish an`anasi barham topdi. Ko`p asrlik o`zbek adabiyotiga umumiy badiiy boylik va millat ma`naviyatini shakllantirishda baravariga qatnashishi mumkin estetik imkoniyat tarzida yondashildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Зуннунов А., Хотамов Н., Иброҳимов А., Эсонов Ж. Адабиёт ўқитиш методикаси. -Т.: Ўқитувчи, 1992.
2. Йўлдошев Қ., Мадаев О., Абдураззоқов А.
3. Адабиёт ўқитиш методикаси. -Т.: Университет, 1994